

Avrupa Birliği'nin Güvenlik Politikaları

Security Policies of the European Union

Levent Yiğittepe

Uluslararası İlişkiler, Selçuk Üniversitesi, Konya

Özet

Güvenlik politikaları her toplum için vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan yola çıkarak bölgesel ittifaklar önce kendi bölgelerinde sonrasında ise uluslararası güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği gibi bölgesel bir örgütün küresel ve bölgesel güvenliğe, dünya ve bölge barış ve istikrara katkı sağlayabilmesi, atacağı adımlar ve yeni geliştireceği güvenlik politikalarıyla mümkün olabileceği ortaya çıkmaktadır. AB, özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde geliştirdiği ortak dış ve güvenlik politikalarıyla yeni bir döneme girmiştir. AB, Lizbon Antlaşması'yla birlikte güvenlik politikalarında yeni bir çerçeve oluşturmuştur. Özellikle son dönemde karşılaştığı yeni tehditler güvenlik politikalarının önemini ortaya koymuştur. Bu çalışmada, AB'nin güvenlik politikalarının sadece üyelerinin değil uluslararası güvenliği de ilgilendirdiği ve AB'nin bu çerçevede yapabileceği katkılar eşliğinde küresel barış ve istikrar konuları ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği (AB), Güvenlik, Güvenlik Politikaları, Barış, İstikrar

Abstract

Security policies for every society emerges as an indispensable element. From here, they form regional organizations of states by coming together; firstly post in ensuring security in the international contribute. In particular, a regional organization such as European Union's (EU) support global security in the earth and contribute to regional peace and stability. Some necessary steps develop new security policies that are possible. EU, seeking to develop, especially after the Cold War with the common foreign and security policy, has entered a new request for security. The European Union has created a new framework in the Lisbon Treaty with security policies. New threats faced in recent years, especially demonstrated the importance of security policy. In this study, it is treated that EU's security policies is not only security of the peoples of Europe and international security-to-do people of the world with its contribution to global peace and stability issues are discussed.

Key Words: European Union, Security, Security Policies, Peace, Stability

Giriş

Güvenlik insanlık tarihi kadar eski ve önemli bir kavramdır. Devletler ve insanlar güvenliklerini sağlamak için sürekli savaşmışlardır. Güvenlik konusu tarihten günümüze kadar çeşitli evreler geçirmiştir. Özellikle Soğuk Savaşın sona ermesi ve küreselleşmenin hız kazanmasıyla yeni güvenlik anlayışları yeni güvenlik politikalarını beraberinde getirmiştir. Modern tarih açısından bakıldığında Avrupa merkezli dünya savaşlarının olması güvenlik kavramını gündemde tutmuştur. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa uluslararası liderliği ABD'ye devretmiştir. Böylece Avrupa tekrar uluslararası alanda söz sahibi olabilmek için bütünleşme çabaları içine girmiş ve sonucunda da Avrupa Birliği (AB) kurulmuştur. Başlangıçta ekonomide birleşmeyi amaçlayan AB, daha sonra dış politika ve güvenlik alanlarında da bütünleşme gayreti içine girmiştir (Türker, 2007: 1-2).

AB Soğuk Savaş döneminde ortak güvenlik ve savunma arayışlarına girmiş olsa da kurumsallaşma çabaları ve hukuki zemine oturtulması daha çok sonraki dönemde olmuştur. Bu bağlamda çalışmada önce Uluslararası İlişkiler disiplini çerçevesinde güvenlik kavramı ve anlayışları üzerinde durulacak ve Soğuk Savaş sonrası oluşan yeni dünya düzeni ve ortaya çıkan yeni tehditler çerçevesinde AB'nin Maastricht Antlaşması'yla (1991) başlayıp Lizbon Antlaşması'yla (2007) devam eden güvenlik politikalarıyla gelen ortak güvenlik politikalarının gelişimi ele alınacaktır.

1. Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı

Güvenlik kavramı, ulusal devletler arasındaki ilişkileri düzenleyen temel belirleyici unsurların başında geldiği görülmektedir. Burada temel amacın sürekli bir güvenliğin tesis edilmesi olmakla birlikte güvenlik kavramından ne anlaşılması gerektiği, güvenliğin sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiği konusunda görüş birliğinin olmadığını göstermektedir (Ülger, 2002: 24). Bu yüzden sınırları çizilemeyen güvenlik kavramının anlaşılması içinde birçok tanımlamasıyla karşı karşıya kalındığı görülmektedir.

Güvenlik sosyal bilimlerde genel çerçeve ve boyutlara tekabül eden, bireylere, konulara, toplumsal adetler ile değişen şartlara ve durumlara uyarlanan temel bir kavram olarak görülmektedir. Güvenlik kavramı barışla yakından ilgilidir ve ulus-devlet, devlet-üstü ve devlet-dışı aktörler için "olağanüstü önlemler" gerektiren bir değer ve hareket amacını taşımaktadır (Brauch, 2008: 2). Güvenlik kavramı en yalın tanımıyla tehditler, kaygılar ve tehlikelerden uzak olma hissi anlamına gelmektedir. Güvenlik böylece bireyin diğerlerinin verebileceği zararlardan uzak olduğunu hissettiği bir ruh hali anlamını taşımaktadır (Ergül, 2012: 166).

Güvenlik kavramının genişletmek veya güncelleştirmek konusundaki baskıların iki kaynaktan geldiğini söylenebilir. Bunlardan birincisi, geleneksel dar askeri merkezli güvenlikle ilgili sorunlar, gittikçe daha gözle görülür hale gelmesi ve ikincisi de diğer konu alanlarının güvenlik gündemine dâhil edilmesi taleplerinin gelmesi olmuştur (Booth, 2003: 59). Booth'a göre geleneksel güvenlik anlayışı; devlet merkezli, askeri kaygıları dikkate alan, erkeksi bir bakış açısından bakan, pozitivist ve realist, Anglo-

Amerikancı bir dünya görüşünün ürünü olarak görülmektedir. Güvenlik kavramının genişletilmesinde sadece askerî merkezli güvenliğin değil aynı zamanda yeni konu alanlarının (ekonomi, çevresel, toplumsal gibi) dâhil edilmesiyle birlikte güvenliğin çok boyutlu hal almasının önemli rol oynadığı görülmektedir. Uluslararası İlişkiler’de güvenlik arayışları dönemlerine göre farklı şekilde gelişmiş ve aktörler tarafında da her zaman farklı şekillerde yorumlanmıştır. Bu bağlamda uluslararası politikada yer alan tüm aktörler, güç ve amaçlarına göre farklı güvenlik anlayışlarına sahiptirler. Aynı uluslararası ortamda bile her aktörün tehdit anlayışı farklı olmakta, güvenlik anlayışı farklı özellikler içerebilmektedir (Dedeoğlu, 2014: 36,91).

Güvenliği Uİ disiplininde kavramsal açıdan ilk ele alan Arnold Wolfers’e göre güvenlik; kazanılan mevcut değerlere yönelik bir tehdidin olmaması hali olarak tanımlanmıştır. 1990’larda güvenlik kavramına yeni bir açılım getiren Barry Buzan, güvenliği devletlerin ve toplumların tehditlerden kurtulma arayışları ve rakip güçlere karşı bağımsız kimliklerini ve işlevsel bütünlüklerini koruma yetenekleri olarak tanımlamıştır. Buzan, güvenliği askerî, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevre güvenliği şeklinde oluşturmuş, beş boyutlu bir güvenlik anlayışı ortaya koymuştur (Buzan, 1991: 432).

Brauch, Uİ’in anarşik doğası gereği gelecek ile ilgili kaygıları güvenlikle bağdaştırmaktadır. Bir devletin kendini güvende hissetmesi ya diğerlerini kendine saldırmaktan caydırabilmesi ya da kendine saldırılması durumunda kendini başarıyla savunabilmesini gerektirdiğinden güvenliğin yeterli askeri güç ve aynı zamanda askeri olmayan unsurları da (siyasi, ekonomi, toplumsal ve çevresel güvenliğin olması gibi), içermesi gerekliliğinin ortaya çıktığı görülmektedir (Brauch, 2008: 5).

Stephen M. Walt’a göre güvenlik çalışmaları, devletler arasında çatışmanın her zaman bir olasılık olduğunu ve askerî kuvvet kullanımının devletler ve toplumlar üzerinde uzun dönemli etkileri olduğunu varsaymaktadır. Buna göre de güvenlik çalışmalarını askeri kuvvetin kontrolü, kullanımı ve tehdit çalışmaları olarak tanımlamıştır. Yine Walt, güvenlik çalışmalarının tek kaynağının askerî güç olmadığını belirtmiş ve bunun yanında silahların kontrolü, diplomasi, kriz yönetimi gibi devlet aygıtlarını da hesaba katmak gerektiğini söylemiştir (Walt, 2003: 72-73).

Bu bağlamda Walt’ın disiplinde neo-realist teorinin ortaya çıktığı 1970’li yılları “Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı” olarak betimlemesi, neo-realizmin klasik güvenlik literatüründeki önemli rolünü göstermektedir. Walt, *The Renaissance of Security Studies (Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı)* adlı makalesinde güvenlik çalışmalarının II. Dünya Savaşı ile başladığını belirterek, bu dönemi güvenlik alanındaki “Altın Çağ”ın ilk basamağı olarak nitelendirmekte ve güvenlik literatürünün gelişimini üç döneme ayırmaktadır. Bu dönemselleştirmesinde Walt, 1955-1965 “Altın Çağ”, 1960’ların ortasından 1970’lerin ortasına kadar olan dönemi “Altın Çağ’ın sona ermesi” ve 1970’lerin sonlarından itibaren devam eden süreci de “Rönesans dönemi” olarak kavramsallaştırmaktadır (Walt, 1991: 212).

2. Avrupa Birliği'nde Güvenlik Politikalarının Gelişimi

Soğuk Savaş döneminde ortak güvenlik arayışları kapsamında Avrupa'da Batı Avrupa Birliği (BAB) ve Avrupa Savunma Topluluğu (AST), Avrupa Siyasi Birliği (ASİ) gibi bir takım yapılanmalar içine girilmişse de AB'nde kurumsal anlamda ve hukuki zemin içerisinde ilk önemli adımlar 1991'de Maastricht Antlaşması'yla atılmıştır. Ortaya çıkan yeni tehditler ve güvenlik ortamı AB'nde yeni güvenlik politikalarının geliştirilmesi zorunlu kılmıştır. Maastricht Antlaşması'yla bu amaçlara ulaşılmış ve güvenlik alanında önemli adımlar atılmıştır. Bu bağlamda Maastricht Antlaşması'yla birlikte üç sütunlu bir yapı ortaya çıkarılmıştır. Bu sütunlar; Avrupa Toplulukları, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ve adalet ve içişlerinde birliktir. Güvenliğin askeri yönünün ODGP'nin bir parçası şeklini alması bu antlaşma ile gerçekleştirilmiştir (Karabulut, 2014: 80-81).

Antlaşmayla birlikte ulusal egemenliğin çekirdeğini oluşturan ODGP sütunu, ekonomi ve para politikasında olduğu gibi egemenliği paylaşma isteği olmayan AB için hayal edilebilecek en üst nokta olarak görülmüştür. Dinan'a göre bu sütun zaman içerisinde ortak savunmaya dönüşebilecek ortak savunma politikasının çerçevesinin yavaş yavaş çizilmesine imkân tanıyacaktır (Dinan, 2009: 317).

ODGP hükümetlerarası işbirliği yönetimine dayanan ve gücünü Maastricht Antlaşması'nın 5. Bölümünden alan bir yapı olarak ihdas edilmiştir. Bu bölümün J. 1 paragrafında ODGP şu şekilde formüle edilmiştir: "Birliğin bağımsızlığının, ortak çıkarlarının ve ortak değerlerinin korunması, Birliğin ve üye devletlerin güvenliğinin güçlendirilmesi, demokrasiyi sağlamlaştırmak ve geliştirmek, insan haklarına saygı göstermek, hukuk kurallarına uymak" (Schirm, 1996: 10). J. 3 de ise "ODGP kapsamında ortak eylem ve tutumlar gerçekleştirilebilir. Üye devletlerin ortak önemli çıkarları için çok karmaşık süreç içinde ortak eylem kararı alınabilir" şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca J. 4 paragrafı ise "ortak savunma ve ortak bir savunma politikasının değişimi dâhil güvenlik ilgili tüm sorularla birlikte ODGP'nin uzatılması sağlanabilir" şeklinde oluşturulmuştur (Edwards ve Nuttall, 2002: 106). Bu yapı ile birlikte dış politikada bütünleşme kapsamı ilk kez savunma konularını da içerecek şekilde genişletilmiş ve AB'de sivil güç kimliğinin ötesinde yeni bir güvenlik aktörlüğü sürecinin başlatılmasının önü açılmıştır (Erhan ve Akdemir, 2008: 30).

AB'de ODGP'nin kurumsallaşma çerçevesinde ilk olarak 1992 yılında Eurocorps kurulmuştur. Pegasus-95 tatbikatı sonrasında 30 Kasım 1995 tarihinde faaliyetlerine başlamış olan Eurocorps'da 50000 kişilik bir gücün oluşturulması öngörülmüştür. BAB'a karşı sorumlu kuvvetlerin bir parçası olan Eurocorps'un, BM ile AGİT bünyesinde oluşturulan insani misyonlar, üye devletlerin vatandaşlarının bir ülkeden çıkarılmasına ilişkin misyonlar ve barış operasyonlarına katkıda bulunması amaçlanmıştır. Şu an itibarıyla 3000 kişilik bir güç oluşturan Eurocorps, Strasbourg'da konuşlandırılmış bulunmaktadır (İnaç ve Güner, 2006: 146-147).

Yine ODGP çerçevesinde antlaşmayla uyuşturucu, organize suç, terörizm ve kaçakçılık konularında üye devletlerden gelen istihbarata dayanan 1995 yılında EUROPOL adında diğer bir güvenlik birimi oluşturulmuştur. Bu birimde oluşturulan

ortak bir veri tabanı aracılığıyla veri değişimini öngörülmüştür. AB bünyesinde toplanan şahsi verilerin belirli koşullar ve güvence altında işlem görmesi amacıyla çeşitli yasal mekanizmalar kurulmuştur (Çiçekli, 2003: 180). AB adalet ve içişleri bakanları EUROPOL'un Avrupa'nın iç güvenliği ve sınır güvenliğinde devreye girmesini kararını almış ve üye ülkelerde operasyon yapma yetkisi tanımıştır. Avrupa'daki suçlarla mücadelede üye devletlerdeki yetkili makamların etkinliği ve işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan EUROPOL'un temel görevi; suçlarla mücadelede üye devletlerin kolluk makamlarına yardımcı olmak diye belirlenmiştir (Koçöz, 2012: 372). Merkezi Lahey'de olan EUROPOL'un sözleşmesi tüm AB üyesi ülkelerin katılımına açık hale getirilmiştir. Böyle merkezileşmiş bir organın cezai faaliyetlerle uluslararası düzeyde mücadele etmek için çok önemli yere sahip olduğu söylenebilir (Beşe, 2002: 96). Bir çeşit AB'nin istihbarat birimi olarak da görülen EUROPOL aynı zamanda üye ülkeler arasında yasa dışı faaliyetler konusunda istihbarat paylaşımı da yapmaktadır (Çiçekli, 2003: 180).

AB'nin güvenlik çalışmaları kapsamında 1997'de Amsterdam Antlaşması'yla AB'nin güvenlik rolü yeniden tartışmaya açılmıştır. Özellikle Batı Avrupa Birliği'nin (BAB) AB'ye entegre edilme girişimleri sonuçsuz kalmaya yakın dönemin İngiltere Başbakanı Tony Blair'in çabalarıyla üye devletlerin çoğu tarafından tercih edilen antlaşmanın J. 7 maddesi kabul edilerek BAB'ın entegre edilme takvimi ortaya çıkarılmıştır (Peterson, 1998: 8). Bu kapsamda Amsterdam Antlaşması'yla BAB'ın Petersberg Görevleri, AB Antlaşması içerisinde dâhil edilmiş ve BAB'ın NATO ve AGİT kapsamında yapacağı faaliyetlerin AB faaliyetleri şeklini alacağı belirtilmiştir (Dedeoğlu, 2014: 350).

ODGP'den Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'na (AGSP) geçiş sürecinde 04 Aralık 1998 tarihinde Saint Malo'da gerçekleştirilen İngiliz-Fransız zirvesi önemli yer tutmuştur. Bu zirvede AGSP'nin Avrupa entegrasyon sürecine eklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Yine bu zirvede Birlik bünyesinde AGSP oluşturulması hakkında tartışmalar yapılmış, gerektiğinde uluslararası krizlere müdahale edebilecek caydırıcı askeri kuvvetler ile desteklenen bir yapının ihdas edilmesi gibi konular gündeme getirilmiştir. Aynı zamanda bu zirve AGSP'nin kuruluşuna ilişkin bir sözleşme olarak değerlendirilmiş, Birlik'in; askerî etkisiyle Avrupa savunmasının güçlendirilmesine yönelik görevleri yerine getirebilecek en uygun yapı olduğu kabul edildiği görülmüştür (Morkaya, 2014: 45).

AB'nin yeni güvenlik anlayışı kapsamında 1999 Helsinki toplantısında, İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere tarafından hazırlanmış olan "Askeri yapılar ve AB tarafından sevk ve idare" başlıklı belge kabul edilmiştir. Bu belge ile gerekli karar alma mekanizmaları ve gelecekteki askeri kuvvet gücü belirlenmiştir. Bu çerçevede, kurulacak askeri teşkilat içerisinde bir askeri komite, askeri karargâh ile durum merkezi, 2003 yılına kadar yaklaşık 60 bin kişilik bir güçten oluşacak; 60 gün içinde bütün hazırlıklarını tamamlayabilecek ve iki yıl süreyle daimi olarak görev yapabilecek bir birlik oluşturulması ve 400 savaş uçağı ile 100 savaş gemisinin bu çerçeveye dâhil edilmesi öngörülmüştür. Birlik, kurtarma operasyonları, barışı sağlama ve insani müdahaleler gibi Petersberg görevlerini yerine getirecek bir acil müdahale gücü olarak oluşturulmuştur (Dedeoğlu, 2014: 353).

AGSP'nin güçlendirilmesi kapsamında 03-04 Haziran 1999 tarihlerinde Köln'de bir bildiri kabul edilmiş ve AB devlet ve hükümet başkanları tarafından AB'nin uluslararası bir aktör olarak görevlerini yerine getireceğini çok açık bir dille ifade edilmiştir. ODGP'nin unsuru olarak görülen bu süreç bir kavram değişikliğini de beraberinde getirmiş ve ODGP, Avrupa Savunma ve Güvenlik Politikası (AGSP) adını almıştır (Morkaya, 2014: 46).

Köln Zirvesi'nde AB üyesi ülkeler Saint Malo'da alınan kararları desteklediklerini, ortak dış ve güvenlik politikasıyla ilgili olarak krizlerin yönetimi ve çatışmaların önlenmesi amacıyla bir askeri gücün oluşturulmasını belirtmişlerdir (Çakmak, 2007: 190). Bu tarihten sonra AB ortak güvenlik ve savunma çalışmalarını AGSP çatısı altında yürüterek AGSP'ye kurumsal kimlik kazandırma girişimlerine başlamıştır.

AGSP'ye kurumsal kimlik kazandırmak için oluşturulan sivil organlar:

- *AB Politika ve Güvenlik Komitesi*
- *AB Askeri Komitesi*
- *AB Genelkurmay Başkanlığı*
- *Sivil-Asker (İşbirliği) Planlama Hücresi*
- *Siyasi-Askeri Grup*
- *Kriz Yönetimi Görevlerinin Sivil İşler Boyutuna Yönelik Komite*
- *Sivil İşler Planlama ve İcra Kapasitesi*
- *Siyasi Planlama ve Erken İkaz Hücresi*
- *AB Durum (İzleme) Merkezi*
- *Dış İşleri ve Siyasi-Askeri İşler Genel Müdürlüğü*
- *Athena Finans Mekanizması*

Askeri Organlar:

- *Avrupa Kolordusu (EUROCORPS)*
- *Avrupa Kara Kuvveti*
- *Avrupa Deniz Kuvvetleri (EUROMARFOR)*
- *Avrupa Jandarma Kuvveti (AJK, EUROGENDFOR)*
- *Muharebe Grupları Konsepti (Morkaya, 2014: 126-131).*

Avrupa Birliği bu yeni kurumsal yapılanma ile Petersberg görevleri olarak adlandırılan barışı koruma insani yardım, kurtarma operasyonları ve kriz bölgelerine yönelik acil müdahaleleri gerçekleştirebilecek karar alma ve yürütme organlarına kavuşmuştur. Soğuk Savaş sonrası güvenlik politikalarının belirlenmesinde, giderek askeri olmayan unsurların da önem kazandığı bir ortamda, Petersberg misyonlarının AB'nin güvenlik ve savunma politikasının merkezine yerleşmesi kaçınılmaz olarak görülmektedir (Demirdöğen, 2002: 719).

AGSP'nin sadece askeri kriz yönetimlerinde değil aynı zamanda sivil kriz yönetimlerinde aynı oranda önem verilmesi gerektiğinde yola çıkarak 2000'deki Feira Zirvesi'nde dört alanda sivil müdahaleler yapılabileceği kararı alınmıştır. Bu alanlar; iç güvenliğin sağlanması, hukuk kurallarına uyulması, sivil yönetim ve sivil korumanın geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu karar AB'nin küresel rekabette söz sahibi olabilmesi yolunda insani müdahalelerde görev alabilmesinin de önünü açmış olması bakımından önemli bir hukuki zemin oluşturmuştur (Karabulut, 2014: 84).

AGSP'nin faaliyetleri kapsamında ilk görev 1 Ocak 2003'de Bosna-Hersek'te AB Polis Misyonu'nun başlatılması olmuştur. AB üyesi 15 ülke dışında 18 ülkenin katıldığı bu misyon, daha önce BM tarafından yürütülen görevi devralınmasıyla başlamıştır. 18 Mart 2003'de ise Birlik, AGSP bünyesinde ilk askeri operasyonu başlatma kararı almış, NATO'nun Makedonya'daki barışı koruma görevini üstlenmiştir. Yine tamamen kendi imkanlarıyla Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde gerçekleştiren Artemis harekatı önemli başarı sağlamıştır. AB'nin AGSP kapsamında barışın tesisine yönelik faaliyetleri, daha çok arabuluculuk girişimleri şeklinde olmuştur. AB'nin bu konuda en kapsamlı girişim 2008'de Rusya-Gürcistan Savaşı sırasında yapılmıştır (Dedeoğlu, 2014: 356, 358). AB tarafından, 2003 yılından günümüze kadar Balkanlar, Güney Kafkasya, Afrika, Ortadoğu ve Asya'da olmak üzere toplam 23 saha operasyonu icra edilmiştir. Büyük çoğunluğu devletlerden gelen davetler olan bu saha operasyonlarında amaç iç güvenlik güçlerini eğitmek, demokrasiye geçişte destek vermek, adalet sistemine ve sınır güvenliğine yardım etmek gibi barışı koruma ya da barışı kurmak olmuştur (Karabulut, 2014: 90-91).

AB'de güvenlik konusu 11 Eylül terör olayları (2001), Madrid (2004) ve Londra (2005)'deki terörist saldırılarla birlikte daha fazla önem arz etmeye başlamıştır. Bu kapsamda Avrupalı askeri kuvvetlerin oluşturulmasına yönelik yaklaşımlar güç kazanmış ve AGSP savunma ağırlıklı olmaktan çıkarak güvenlik ağırlıklı bir boyut kazanmaya başlamıştır. Yine 11 Eylül terör saldırıları müteakiben Afganistan'ın işgali, Amerika başkanı Bush'un terörizme karşı mücadele doktrini (önleyici savaş stratejisi) ve uygulamaları Avrupa'nın geleceğe yönelik güvenlik anlayışlarını ve dolayısıyla AB'nin uluslararası düzeyde ilişkilerini etkilemiş olduğu görülmüştür (Morkaya, 2014: 71-72). AB bu dönemden sonra AGSP kapsamındaki güvenlik çalışmalarını daha çok terörizm merkezli olarak yapmaya başlamış ve bu yönde AGSP'yi kurumsallaştırma girişimlerine hız kazandırmıştır.

AB'de 11 Eylül olaylarına gösterilen en önemli reaksiyon "Terörizmle Mücadele Çerçeve Kararı" ve "Avrupa Yakalama Emri Hakkında Çerçeve Kararı"nın kabul edilmesi olmuştur. AB'nin, bu iki konsey çerçeve kararını çıkarmakla bir taraftan AB ülkelerinin terörle mücadele ile ilgili kanunlarını ortak bir tanım ve cezalandırma sistemi etrafında birleştirmeyi diğer taraftan ise üye ülkeler arasındaki mevcut suçluların iadesi sistemini daha basit bir hale getirmeyi amaçladığı görülmüştür. Yine AB, terörizmle mücadele konsepti çerçevesinde bütün uluslararası insan hareketlerini yeni vize veri tabanı ve havayolu yolcu listeleri vasıtasıyla kontrol etmeye çalışmıştır (Çiçekli, 2003: 188, 193). AB 11 Eylül saldırılarından çok fazla etkilenmiş ve özellikle ABD gibi güçlü

bir ülkenin bu terör saldırılarında aciz kalması Birlik'in güvenliğin terörizm boyutunda önemli adımlar atmasını sağlamıştır.

Güvenlik çalışmaları kapsamında AB Konseyi 12 Aralık 2003'de "Daha İyi Bir Dünyada Güvenli Bir Avrupa" kararıyla Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi'ni kabul etmiştir. Bu belge AB'nin uluslararası güvenlik stratejisine rehberlik eden politikaları içermektedir. Sözü edilen belge, Amerikan güvenlik stratejilerinden esinlenerek, benzer bir formatta olacak şekilde, Javier Solana tarafından tasarlanmıştır. Bundan dolayı, literatürde "Solana" belgesi olarak da adlandırılmaktadır. Bir anlamda AB'nin uluslararası güvenlik stratejisini sembolize eden bu belge, o zamana dek örgüt çerçevesinde kabul edilen ilk ortak güvenlik stratejisidir. Dünyada pek çok risk ve tehlike kadar, pek çok fırsatların da bulunduğunu ifade eden belge, Avrupa'nın güvenliğini sağlayabilmek için, Avrupa içinde ve dışında çok taraflı işbirliği sürecinin geliştirilmesini önemine işaret etmektedir. Çünkü ortaya çıkan yeni tehditlerle mücadelede hiçbir ülkenin tek başına başarılı olması mümkün değildir (İşyar, 2008: 31). Bu bağlamda yeni tehditlerle mücadele çok taraflı işbirliğini zorunlu kılmaktadır. 21. Yüzyıl'la birlikte AB'nde güvenlik politikaları yeniden belirlenmeye çalışılmış ve yeni yüz yılın güvenlik tehditleriyle mücadele edebilmenin yolları aranmaya devam edilmiştir.

3. Avrupa Birliği'nde Lizbon Antlaşması'yla Yeni Güvenlik Politikaları ve Geleceği

2000'li yıllarda AB'nde güvenlik ve savunma politikalarında hızlı bir kurumsallaşma ve politika oluşturma süreci görünmektedir. Avrupa Güvenlik Savunma Politikası (AGSP), Avrupa Birliği'nin özgün bir alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu alan, birinci sütununda yer alan politikalarından dolayısıyla "Topluluk metodu" undan farklı özelliklere sahiptir. Ayrıca güvenlik ve savunma politikaları ulusal egemenliğin özüne dokunması açısından ayrı bir öneme sahiptir (Tangör, 2004: 258).

AB'yi yeni güvenlik arayışlarına iten neden ABD'ye göre kriz bölgelerine daha yakın olması ve bu bölgelerde daha etkin bir rol alma isteğidir. Çünkü Yugoslavya'nın dağılmasıyla tam bir kriz yuvasına dönen Balkanlar ve siyasal istikrarsızlık altında geleceği belirsizliğini koruyan Doğu Avrupa, Avrupa'nın ortasında bulunmaktadır. Önemli kriz noktalarından bir diğeri ise Avrupa'nın çok da uzağında olmayan Kafkaslar bölgesidir. Bu bölge sıcak çatışmalar dahil birçok güvenlik sorununu içinde barındırmaktadır. Yine AB'nin ayrıca ciddi bir Ortadoğu politikası oluşturması gerekliliği Avrupalı devletler tarafından da olması gereken önceliklerden biri olarak kabul edilmektedir (Kona, 2005: 24).

AB'de ortak para birimine geçilmesinden sonra en hızlı adımlar AGSP alanında atılmıştır. AB üyeleri, Kosova krizinin zirveye çıktığı 1999 yılında ayrı bir AB politikası niteliğinde olan bir AGSP' ye sahip değilken, 2003 yılından itibaren AGSP çerçevesinde Balkanlarda ve Avrupa kıtası dışında askeri ve sivil operasyonlar düzenleyebilecek olanaklara sahip olmuştur. 2007 Lizbon (Reform) Anlaşması'yla AGSP ile ilgili hükümler ilk defa Birlik antlaşmalarında yer almış ve 2008 yılına kadar AGSP'nin

kurumsal yapısı, karar alma mekanizması, operasyonlar yürütme kapasitesi büyük ölçüde tamamlanmıştır (Zuhssıpbek, 2009: 72).

Lizbon Antlaşması'yla AGSP'nin yeni tehditler ışığında yapılandırılması ve sonrasında AGSP'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na (OGSP) dönüştürülme çabalarıyla AB'nin siyasi işbirliğinin artırılmasına (Ata, 2013: 149) ve bunun da ilerde ortak güvenliğe dönüşmesi amaçlanmıştır. Lizbon Antlaşması'yla AB'nin güvenlik anlayışının boyutları resmi kayıtlar altına girmiş, AGSP ile ilgili hükümler ilk defa bu AB reform antlaşmasının kapsamı içine alınmıştır (Koçer, 2012: 256).

Bu antlaşma ile yapılan önemli değişiklikler şunlardır; *“Anlaşma ‘anayasa’ niteliği taşımayacak, anlaşmada devlet çağrışımı bayrak, marş gibi semboller olmayacak, ulusal veto yetkisi dışışleri, savunma, mali konular, sosyal güvenlik ve kültür alanlarında korunacak, iki buçuk yıllığına seçilecek AB Başkanı, Dönem Başkanı uygulamasının yerine geçecek, AB Dışışleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilci makamı oluşturulacak, 2014'ten itibaren AB Komisyonu küçülecek, üyeleri rotasyonla seçilecek ve Kopenhag Kriterleri'ne dolaylı atıf metinde yer alması sağlanacaktır”* (Akdemir, 2012: 55-57).

Lizbon Antlaşması'nda OGSP ile İlgili Önemli Değişiklikler:

- *Petersberg Görevlerinin Genişletilmesi*
- *Dayanışma Şartı*
- *AB Üyesi Devletler Arasında Karşılıklı Yardım İlkesi*
- *Güçlendirilmiş İşbirliği İlkesi*
- *Daimi Yapılandırılmış İşbirliği İlkesi*
- *Avrupa Savunma Ajansı (ASA) (Morkaya, 2014: 104).*

Lizbon Antlaşması'yla getirilen değişiklikler OGSP'yi iki temel boyutta etkilemiştir. Bunlardan birincisi kurumsal yapının genel olarak uyumu (kriz yönetimi hususları açısından Konsey ve Komisyon arasındaki ilişkilerin kolaylaştırılması); ikincisi ise Antlaşmanın OGSP'nin geliştirilmesini tasarlayan hükümleri olmaktadır. Bu çerçevede Birliğin uluslararası sistemdeki rolünün güçlendirilmesi amaçlanmıştır (Özdal, 2013: 187). AB'nin Lizbon'la başlayan OGSP'nin kurumsallaşma çabalarının daha sonrada devam ettiği ve yeni güvenlik politikaları geliştirerek önemli adımlar attığı görülmektedir.

Lizbon Antlaşması'yla oluşturulan yeni OGSP'yi Zuhssıpbek, *“AB'ye bölgesel güvenlik ile kolektif kararları alma yeteneği veren ve kriz yönetimi, barışı koruma ve gerekirse barış sağlama operasyonları düzenleyebilmesi için askeri güç kullanımı dâhil olmak üzere gereken araçları sağlayan, NATO'nun AB üyesi olmayan Avrupalı devletler ile danışma mekanizmasına istinat eden bir proje ve Auro-Atlantik ittifakının kapsamlı amaçlarının gerçekleştirilmesi için Avrupalı müttefiklerin özel katkısı olan bir yapı olarak”* tanımlamıştır (Zuhssıpbek, 2009: 73-74).

Anlaşmayla birlikte ortak savunma ve güvenlik alanında AB bünyesinde sürekli bir yapılanmaya gidilmesi zorunlu hale getirilmiştir. Bu gelişme AB'nin kendi içinde daha

etkin askeri güç kurulmasına giden süreçte önemli adım olarak değerlendirilmektedir (Ateş, 2012: 339-340). Bu bağlamda Lizbon Antlaşması'nın 42. maddesinde OGSP, ODGP'nin ayrılmaz bir parçası olarak belirtilmiştir. OGSP, Birliğe sivil ve askeri imkânlara dayanan operasyonel kabiliyet sağlamaktadır. Birlik, bu imkânları, BM Şartı'nda yer alan ilkelere uygun olarak barışı sağlamak, çatışmaları önlemek ve uluslararası güvenliği güçlendirmek amacıyla Birlik dışındaki görevlerde kullanabilir. Bu görevler, üye devletler tarafından sağlanan kabiliyetler yardımıyla yerine getirilmektedir (Lizbon Antlaşması, 2007).

Bu görevlerin yerine getirilmesi sırasında Birliğin askeri ve sivil imkânları kullanabileceği 42. maddenin 1. paragrafında şu şekilde belirtilmiştir: *“Ortak silahsızlandırma operasyonlarını, insani görevleri ve kurtarma görevlerini, askeri danışmanlık ve destek görevlerini, çatışmaların önlenmesi ve barışın korunması görevleri ile çatışma sonrasında barışın yeniden tesis edilmesine yönelik tedbirler ve istikrarın sağlanması operasyonları da dâhil, kriz yönetiminde muharebe güçlerinin görevlerini içermektedir”*. Bu görevlerin tümü, üçüncü ülkelere kendi topraklarındaki terörle mücadelede destek verilmesi de dâhil olmak üzere terörle mücadeleye katkıda bulunabilmesi şeklinde gerçekleştirilebilir (AB Genel Sekreterliği, 2011).

AB'nin OGSP görevlerini üye devletlerin sağladığı olanaklarla yerine getireceği belirtilerek (madde 28A/1, ayrıca OGSP'nin uygulanması ve Konsey tarafından belirlenen hedeflerin gerçekleşmesi için üye devletlerin Birliğe askeri ve sivil yetenekleri hazır etmesi gerektiği öngörülerek (madde 28A/3) (Lizbon Antlaşması, 2007), AB'nin kendine ait daimi askeri güçlerinin (Avrupa ordusu) söz konusu olmadığı dolaylı bir şekilde belirtildiği görülmüştür. Yine Lizbon Antlaşması'yla birlikte Lizbon Antlaşması'nın 28A/6 maddesinde OGSP alanında “kalıcı yapısal işbirliği” olanağı öngörülerek, “güçlendirilmiş işbirliği” olanağının askeri ve güvenlik ile ilgili konularda uygulanmasını kabul etmeyen Nice Antlaşması'na (madde 27 b) göre daha ileri bir durum hedeflenmiştir (Zhussipbek, 2009: 147-148).

OGSP, Birlik ortak savunma politikasının aşamalı olarak belirlenmesini içermektedir. Bu politika, AB Zirvesi'nin oybirliğiyle karar vermesi halinde ortak bir savunmaya dönüşebilir. Zirve bu durumda, üye devletlere, kendi anayasal kurallarına uygun olarak bu yönde bir karar kabul etmeleri için tavsiyede bulunmaktadır.

Lizbon Antlaşması, AB'nin 21. yüzyılda dünya siyasetinde daha güçlü bir aktör olarak yerini alabilmesi için Birliğin kurumsal yapısı ve işleyişine ilişkin birçok yeni düzenlemeler içermektedir. Bu yeni düzenlemelerle Birliğin demokratik, etkili ve şeffaf bir yapıya kavuşturulmasını amaçlandığı görülmüştür. Tam bir anayasa niteliği taşımasa da içinde barındırdığı yeni maddelerle benzer nitelikler taşıdığı görülmüştür. Lizbon Antlaşması ile getirilen düzenlemelerin en önemli amacı, AB'nin faaliyetlerinin demokratik meşruiyetinin artırılması olmuştur. Bu bağlamda, Lizbon Antlaşması'nda ilk defa AB'nde demokratik ilkelere ilişkin bir başlık eklenmiştir (Güneş, 2008: 769-770).

Bu bağlamda AB'de yeni güvenlik politikalarının oluşumunda önemli faktörler şu şekilde sıralanabilir:

- *Ortaya Çıkan Yeni Tehditler*
- *AB'nin Uluslararası Politikada Siyasi Çıkarları*
- *AB'nin Toplumsal Refah ve Sosyal Adalet Anlayışı*
- *AB'nde Demokrasi ve İnsan Hakları Kavramının Önemi*
- *Dünyada Yaşanan Etnik Çatışmalar, İç Savaşlar ve Terörizm*
- *AB'nin Askeri Kapasitesinin Yetersizliği*
- *AB-NATO-ABD İlişkilerinde Yaşanan Sorunlar*
- *AB'nin Göçmen ve Mülteci Sorunları*

AB'nin bu önemli faktörler kapsamında yeni güvenlik politikalarını belirlemeye çalıştığı görülmektedir. Özellikle son yıllarda karşılaştığı sorunlar (Terörizm, göç ve mülteci sorunları) temelinde güvenlik politikalarının belirlenmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu bağlamda AB yeni güvenlik politikalarına geçebilmede sıkıntılar yaşadığı görülmektedir.

21. yüzyıl güvenlik ortamının özellikle Soğuk Savaş sonrası değişimlerin bir sonucu olarak oluştuğu görülmektedir. Bu dönemde devletlerin birbirleriyle savaşmaları artık dünya güvenliğine en büyük tehdit olarak görülmemektedir. Buna karşın günümüz tehditleri, yoksulluk, bulaşıcı hastalıklar ve çevresel sorunlar, radyolojik, kimyasal ve biyolojik silahlar, terörizm ve uluslararası örgütlü suçlar olarak sayılmaktadır. Bununda artık tehditlerin sadece devletlerden değil devlet dışı aktörlerden de gelebileceğini göstermektedir. Bu tehditlerle başa çıkmanın ulusal seviyede yeterli olmayacağı aynı zamanda küresel ve bölgesel seviyede işbirliği olması gerekliliği anlaşılmıştır (Türker, 2007: 28-30).

Bu bağlamda AB'nin yeni tehditler için geliştireceği yeni güvenlik politikalarının uygulamaya geçirilmesi konusunda en büyük sıkıntısı içinde askerî unsurlarında olduğu güçlü bir ortak güvenliğe sahip olmamasıdır. Bu kapsamda AB'nin bir ordu kurma tartışmalarını son yıllarda yeniden dile getirdiği görülmektedir. Bu bağlamda AB'nin gerek bölgesel gerekse küresel düzeyde etkili bir rol oynayabilmesi için hızlı hareket kabiliyetine sahip ve verilecek görevlerde sadece kendi imkân ve yetenekleri kullanan bir orduya ihtiyaç duyulmaktadır. AB'nin gelecek yıllarda güvenlik politikalarının başarıya ulaşması ancak uygulamada etkili bir askeri güce sahip olmasına bağlı olduğu düşünülmektedir.

AB'nin BM ve NATO ile ortak çalışacak bir ordu oluşturması küresel güvenliğin sağlanmasında da önemli roller üstlenebilir. Ancak böyle bir ordunun görev ve nitelikleri hukuksal bir çerçeve içine alınarak meşruiyet sorunu ortadan kaldırılması gereklidir. Oluşturulacak ordunun BM ve NATO'dan bağımsız ama onları destekleyici nitelikte olması hem Avrupa'nın hem de küresel güvenliğin sağlanması bakımından önemlidir.

AB'nin tehdit algılamaları küresel gelişmelere bağlı olarak önceki zamanlara göre radikal anlamda değişmektedir. Neyin tehdit olduğu, neyin tehdit edildiği ve de

tehditlerle nasıl baş edilmesi gerektiği konuları son yıllarda şiddetli bir şekilde tartışılmaktadır. Devletin güvenliğinin yanında bireylerin güvenliği, toplumun genel güvenliği artık daha fazla önemli hale gelmiştir. Burada artık devletten bağımsız bir şekilde bireysel ve toplumsal kimliklerin tanımlanması ve de bunun sonucunda da farklı güvenlik algulamaları söz konusu olabilmektedir.

Bu kapsamda Avrupa'nın çevresinden kaynaklanan tehditleri yok etmek için kullanılan temel strateji daha çok Avrupa'nın toplumsal modelinin ve de kurucu değerlerinin bu bölgelere ihraç edilmesi olmuştur. Gerek aday ülkelere uygulanan katılım sürecinin mantığı gerekse de üye olamayacak olan diğer ülkelerle geliştirilen ilişkilerin özü bu temel güvenlik stratejisine dayanmaktadır. OGSP'ye üye olmasalar da komşu ülkeler için geliştirilen genişleme, derinleşme, yakın çevre (komşuluk) politikalarının nihai hedefi AB'nin güvenliğine katkıda bulunmaktır (Oğuzlu, 2006: 230-232). Bu bağlamda AB güvenlik politikalarını sancılı bir şekilde de olsa geliştirmeye ve bunları ortak bir güvenlik yapısı içinde toplamaya çalışmaya devam etmektedir.

Sonuç

Soğuk Savaş döneminde AB'nin siyasi bütünleşme çerçevesinde çabaları olsa da güvenlik politikalarının ortak bir yapıya dönüştürülemediği görülmektedir. Bu konuda ortak kararlar alınamamasının nedenleri arasında üye ülkeler arasında ulusal çıkar farklılıkları ve görüş ayrılıkları sayılabilir. Özellikle Soğuk Savaş sonrasında Maastricht Antlaşması'yla birlikte Ortak Dış ve Güvenlik (ODGP) oluşturulması güvenlik politikalarının gelişiminde önemli rol oynadığı görülmüştür. AB daha sonra Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'yla (AGSP) devam eden süreçte kurumsal nitelikte organlar kurarak daha etkili olmaya çalışmıştır.

Özellikle AB'nde 11 Eylül terör saldırıları Avrupa'nın güvenliğini NATO ve ABD'den bağımsız olarak kendilerinin sağlaması gerektiği düşüncelerini ortaya çıkarmıştır. Bu düşünce merkezli güvenlik politikaları daha çok alınan zirve kararlarıyla geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde AB'nin hem bölgesel hem de küresel güvenliğe katkısı AGSP'nin faaliyetleri kapsamında 2003'de Bosna-Hersek'te AB Polis Misiyonu, ilk askeri operasyonu olarak NATO'nun Makedonya'daki barışı koruma görevini üstlenmesi ve yine tamamen kendi imkanlarıyla Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne Artemis harekati düzenlemesiyle olmuştur. AB'nin bugüne kadar AGSP kapsamında yürüttüğü operasyonlarla hem bölgesel hem de küresel güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmaya çalışmış olsa da uluslararası barışın sağlanmasına uluslararası toplumun beklentilerinde yeterli düzeye ulaşamadığı görülmüştür.

Diğer taraftan AB'nin Lizbon Antlaşması'yla (2007) hukuki niteliğe kavuşturmuş olduğu bir OGSP güvenlik politikalarının kurumsal bir yapıya dönüştürülmesi açısından önemlidir. OGSP kapsamında yeni kabul edilen maddeleri çerçevesinde etkili bir güvenlik yapılanmasına gidilebilmesinin önü açılmıştır. Uluslararası güvenliğe katkıları bağlamında yeterli ortak güvenlik yapılanmasına gitme yönünde arayışlarının sürdüğü görülmektedir. OGSP'nin daha etkili bir hale getirilmesiyle AB'nin uluslararası arenada küresel bir aktör olma yolunda ilerlemede önünün açılması sağlanabilir.

AB'nde etkili ve güvenilir bir OGSP'nin gelişimi ilgili AB ordusunun oluşturulması tartışmaları halen devam etmektedir. Çünkü Birlik'te askerî harcamalarının maliyetlerinin nasıl karşılanacağı en büyük sorun olarak görülmektedir. Yine AB'nin ortak dış ve güvenlik politikaları hükümetlerarası konferanslar ile değil uluslar üstü mekanizmalar kurularak kararlar alınması sağlanmalıdır. Aynı şekilde başarılı bir OGSP için AB üyesi olmayan müttefik ülkelerinde AB politik karar alma ve askeri planlama ve operasyonlara katılımı sağlanması gibi adımların atılması önemlidir (Ağır, 2003: 117-118). AB'nin ortak güvenlik arayışlarının başarıya ulaşması için mutlaka üyesi olmayan ülkelerinde desteğini alması ve işbirliğine gitmesi gereklidir. Ortaya çıkan yeni tehditlerle mücadele ancak ülkeler arasında güçlü bir işbirliği sayesinde gerçekleşebilir.

AB geliştireceği çok yönlü politikalarla güvenlik alanında başarı sağlayabilmek için bölgesel ve küresel aktörlerle koşulsuz olarak ilişki kurması gerekmektedir. Özellikle son yıllarda karşılaştığı terör saldırıları, göç ve mülteci sorunları, etnik çatışmaların yeniden çıkma olasılığı, organize suç örgütlerinin eylemleri ve uyuşturucu kaçakçılığının artması gibi yeni tehditler küresel işbirliğini gerektirmektedir. Bu bağlamda AB, Birliğe üye olmayan Türkiye başta olmak üzere diğer ülkelerle özellikle güvenlik konularında diyalog içerisinde hareket etmeye çalışmaktadır (Alkan, 2012: 305).

AB'nin güvenlik kaygılarını gidermek için başvurduğu etkili bir yönteminde genişlemesi olduğu söylenebilir. Çünkü son yıllardaki genişlemeyle birlikte Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini içine alan AB sınırlarının güvenliğini bir ölçüde sağlamıştır. Genişleme politikalarını başarıyla devam ettiren AB, aynı zamanda güvenlik politikalarının geliştirilmesine de katkı yapmak bilinciyle hareket etmeye çalışmaktadır (Çakmak, 2009: 273). Toplumlarının ortak değerleri (demokrasi, insan hakları ve temel hak ve özgürlükler gibi) üzerinden politikalarını belirlemeye çalışan AB'nin sadece askeri tedbirler açısından değil normatif bir güç olarak da sadece kendi güvenliğini değil aynı zamanda dünya güvenliğinin sağlanmasına katkı sunan bir örgüt konumuna gelmeyi amaçlamaktadır.

Sonuç olarak AB, ortak güvenlik ve savunma politikalarını tam olarak bir çatı altında toplamış değildir. Bu konuda hala ortak güvenlik arayışlarına devam etmektedir. 28 üyeli büyük bir birlik olmasına rağmen ekonomik anlamda olsa bile siyasi bütünleşmenin bir parçası olan güvenlik alanında tam bir bütünlük sağlayamamıştır. NATO'nun şemsiyesi altından çıkıp kendi güvenliklerini sağlayacak bir güce sahip değillerdir. Birlik üyesi ülkeler arasındaki ulusal çıkar ve güvenlik ve savunma politikaları konusundaki anlaşmazlıklarda bu konuda ileri gidilmesini engellemektedir. Diğer taraftan güvenlik politikalarını daha çok NATO ve Atlantikçi yanlısı olarak belirleyen Birleşik Krallığın Brexit'le birlikte AB'den çıkma kararı almış olması güvenlik politikalarının uygulanabilmesi için kararlar alınmasını kolaylaştırabilir. Çünkü güvenlik politikaları kararlarının alınmasında Birleşik Krallık'ın koymuş olduğu vetoların ortadan kalkmış olacağı değerlendirilmektedir.

AB, gelecek dönemde kendi güvenliğini sağlamak, kriz ve çatışma alanlarında ABD ve NATO'dan bağımsız olarak aktif rol almak ve uluslararası sistemde söz sahibi

olabilmesi güçlü bir ortak güvenlik ve savunma politikası geliştirmesi ve bunu da kendi imkân ve kabiliyetlerine sahip askerî bir yapılanmaya dönüştürmesine bağlıdır. AB'nin bugüne kadar geliştirdiği güvenlik politikalarını ortak bir çatı altında toplayabilmiş değildir. Üye ülkelerin bu konudaki isteksiz davranışları ve katılımları ilerleme kaydetmeye engel teşkil etmektedir. Geline nokta AB'nin küresel güvenliğe katkıları bağlamında uluslararası toplumun beklentilerini karşılamaktan uzak görünmektedir. Ortak güvenlik politikalarını gerçekleştiremediği sürece Avrupa'nın güvenliği ve savunması NATO ve ABD'nin kontrolünde olacak ve AB'nin hem bölgesine hem de uluslararası barış ve güvenliğe katkıları sınırlı kalmaya edecektir.

Kaynakça

- Ağır, Bülent S. (2003), "Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Güvenlik Düzenine Kurumsal Bir Bakış", *Avrasya Dosyası Dergisi*, 9 (2), 107-126.
- Akdemir, Erhan (2012), *Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi*. (Editörler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen), *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Alkan, Nail (2012), "İmtiyazlı Ortaklık Krizi", (Editör: Haydar Çakmak), *Türk Dış Politikasında 41 Kriz*, Kripto Yayınevi, Ankara.
- Ateş, Davut (2012), *Uluslararası Örgütler: Devletlerin Örgütlenme Mantiği*, Dora Yayınları, Bursa.
- Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (2011), *Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma*. <http://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, Erişim Tarihi: 10.10.2016.
- Beşe, Ertan (2002), *Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Booth, Ken (2003), Güvenlik ve Özgürleş (tir) me, *Avrasya Dosyası Dergisi: Güvenlik Bilimleri Özel*, 9(2), 51-70.
- Brauch, Hans Günter (2008), Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5 (18), 1-47.
- Buzan, Barry (1991), New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century, *International Affairs*, 67 (3), 431-451.
- Çakmak, Haydar (2007), *Avrupa Güvenliği*, Platin Yayınları, Ankara.
- Çakmak, Haydar (2009), *Avrupa Güvenliği ve Türkiye*, (Editörler: Sedat Laçiner, Hacı Necefoğlu ve Hasan Selim Özertem), *Türk Dış Politikası*, USAK Yayınları, Ankara.
- Çiçekli, Bülent (2003), Uluslararası Terörizm ve Uluslararası Göç: 11 Eylül Sonrası Terör Tehdidi ve Güç Kontrol Politikalarının Terörizmle Mücadelede Kullanımı, *Avrasya Dosyası Dergisi: Güvenlik Bilimleri Özel*, 9 (2), 170-194.
- Dedeoğlu, Beril (2014), *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, Yeni Yüzyıl Yayınları, İstanbul.

- Demirdöğen, Ülkü (2002), Nice Zirvesi Sonrasında Avrupa Güvenlik Savunma Politikası ve Türkiye, *İstanbul Kültür Üniversitesi Dergisi*, 1 (2), 69-76.
- Dınan, Desmond (2009), *Avrupa Birliği Tarihi*, (Çeviren: Hale Akay), Kitap Yayınevi, İstanbul.
- Edwards, Geoffrey ve Nuttall, Simon (2002) *Common Foreign And Security Policy*, (Editörler: Andrew Duff vd.), *Maastricht And Beyond: Building the European Union*, Routledge Press, London.
- Ergül, Nihal (2012), Yeni Güvenlik Anlayışı Kapsamında BM'nin Rolü ve Uygulamaları,(Editör: Atilla Sandıklı), *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, Bilgesam Yayınları, İstanbul.
- Erhan, Çağrı ve Akdemir, Erhan (2008), Avrupa Bütünleşmesi, (Editörler: Belgin Akçay, Sevilay Kahraman ve Sanem Baykal), *Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler*, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Güneş, Ahmet M. (2008), Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (1-2), 739-772.
- İnaç, Hüsamettin ve Güner, Ümit (2006), Avrupa ve Amerikan Güvenlik Çatışmaları Bağlamında Türk Dış Politikası, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 6 (1),139-152.
- İşyar, Ömer G. (2008), Günümüzde Uluslararası Güvenlik Stratejileri: Kavramsal Çerçeve ve Uygulama, *Akademik Bakış Dergisi*, 2 (3), 1-42.
- Karabulut, Bilal (2014), *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Kavramlar Serisi: 3: Uluslararası Örgütlerin Güvenlik Boyutu*, Barış Kitabevi, Ankara.
- Koçer, Gökhan (2006), Türkiye'nin Barışı Destekleme Harekâtlarına Katkısı, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3 (11), 47-70.
- Koçöz, Remzi (2012), *Avrupa Uluslarından Birleşik Avrupa'ya*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Kona, Gamze G. (2005), *Uluslararası Çatışma Alanları ve Türkiye*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Lizbon Antlaşması (2007) Official Journal of the European Union <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:FULL:EN:PDF>. Erişim tarihi: 01.02.2017.
- Morkaya, Mehmet Akif (2014), *Avrupa Birliği'nin Yönetmelik Askeri Kapasitesi Ve Belirsiz Müzakere Başlığı "Dış Güvenlik ve Savunma Politikası"*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.
- Oğuzlu, Tarık (2006), AB Yolunda Türkiye'nin Güvenlik İkilemi, (Editör: Zeynep Dağı), *Doğu'dan Batı'ya Dış Politika AK Partili Yıllar*, Orion Yayınevi, Ankara.
- Özdal, Barış (2013), *Avrupa Birliği Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası ile Ortak Güvenlik Savunma Politikası Oluşturma Süreçlerinin Tarihsel Gelişimi, Siyasi Bir Cüce, Askeri bir Solucan mı?*, Dora Yayınları, Bursa.

- Peterson, John (1998), Introduction: The European Union as a Global Actor, (Editörler:John Peterson and Helene Sjursen), *A Common Foreign Policy for Europe?*, Routledge Press, London.
- Schirm, Stefan A. (1996), *Does Europe Need a Common Foreign and Security Policy*, Harward University Center for European Studies Press, USA.
- Tangör, Burak (2004), Güvenlik Yönetişimi Yaklaşımı ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası, *G.Ü. İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi Dergisi*, 4 (3), 253-268.
- Türker, Haşim (2007), *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Ülger, İrfan K. (2002), *Avrupa Birliği'nde Siyasal Bütünleşme*, Gündoğan Yayınları, İstanbul.
- Walt, M. Stephen (1991), The Renaissance of Security Studies, *International Studies Quarterly*, 35 (2), 211-239.
- Walt, M. Stephen (2003), Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı, *Avrasya Dosyası Dergisi: Güvenlik Bilimleri Özel*, 9 (2), 71-106.
- Zuhssipbek, Galym (2009), AGSP'nin Tanımı ve Düşünsel Arka Planı, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 5 (19), 71-88.